

«„СОЮЗКІНО“ УТВОРЮЄ ТАКУ ОРГАНІЗАЦІЙНУ СТРУКТУРУ, ЯКА В РОЗУМІННІ БЮРОКРАТИЗАЦІЇ КЕРІВНИЦТВА ЙДЕ НАВІТЬ ДАЛІ, НІЖ ЦЕ БУЛО ДО ЦЬОГО ЧАСУ»

Документи й матеріали з історії функціонування української кінематографії під владою союзного центру (початок 1930-х рр.)

У статті проаналізовано взаємини української кінематографії з союзним центром, передумови реформування радянської кінематографії, особливості формування її нормативно-правової бази. До наукового обігу вводиться комплекс документів і матеріалів з означеного питання.

Ключові слова: реформування, «Українфільм», «Союзкіно», Головне управління кінофотопромисловості.

В статье проанализированы взаимоотношения украинской кинематографии с союзным центром, предпосылки реформирования советской кинематографии, особенности формирования её нормативно-правовой базы. В научный оборот вводится комплекс документов и материалов по данному вопросу.

Ключевые слова: реформирование, «Украинфильм», «Союзкино», Главное управление кинофотопромышленности.

The article analyzes the relationship between Ukrainian cinematography with the Union center, background of Soviet cinema reforming, especially the formation of its legal and regulatory framework. To introduce complex scientific use of materials and documents definite issue.

Keywords: reform, «Ukrainfilm», «Soiuzkino», General Directorate of Film photo industry.

На початку 1930-х рр. у радянській кінематографії розпочалися кардинальні зміни, що стали наслідком централізації влади, посилення тоталітарних тенденцій.

Загалом суть названих перетворень зводилася до створення дієвої системи управління кіногалуззю, здатної забезпечувати безумовне виконання всіх поставлених партією більшовиків завдань, а головне — насадження засобами кіно комуністичних ідей найширшим масам «однієї шостої» частини світу.

Система управління кіногалуззю, що існувала в 1920-х рр. (коли республіканські кіноорганізації мали автономний статус, тобто підпорядковувалися не загальносоюзному органу, а народним комісаріатам відповідної республіки), якщо і не унеможливила ефективне ідеологічне керівництво з боку Москви, то принаймні дещо його ускладнювала.

Навіть той факт, що в кожній республіці існував свій кіноцензурний орган, що нерідко на влас-

ний розсуд давав дозвіл до демонстрування чи забороняв фільм іншої радянської республіки, викликав занепокоєння в центрі. В цьому контексті доцільно згадати т.зв. прокатну війну між ВУФКУ і «Совкіно», коли українські фільми заборонялися російською цензурою, а російські стрічки — українською (хоча причина конфлікту двох радянських кіноорганізацій крилася не в ідеологічних відмінностях, а в економічних аспектах; власне кажучи, в спробі російського монополіста, яким було «Совкіно», нав'язати свою модель прокату фільмів, що, природно, викликало цілком прогнозований спротив в Україні).

Переломним моментом для радянських кіноорганізацій став 1930 рік, коли внаслідок ухвалення вищими державними органами влади та управління СРСР відповідних нормативно-правових актів (постанови Ради Народних Комісарів СРСР від 13 лютого 1930 р. «Про утворення загально-

союзного об'єднання кінофотопромисловості», Ради Праці й Оборони СРСР від 11 травня 1930 р. «Основні положення статуту Загальносоюзного об'єднання кінофотопромисловості» та ін.) всі вони втратили автономію, тобто були вилучені з підпорядкування республіканських наркомосів і передані до новоствореного всесоюзного кінофотооб'єднання «Союзкіно». На базі ВУФКУ створено Державний український трест кінопромисловості «Українфільм».

Найбільш болючим для вітчизняної кіногалузі стала втрата монополії прокату. Делегована ще на початку 1920-х рр. державою згадана монополія стала визначальним чинником у відновленні зруйнованої війною кінематографічної інфраструктури, а згодом піднесення вітчизняної кіногалузі. Монополія прокату означала, що лише єдина установа (ВУФКУ) мала право здійснювати прокат на території УСРР. Всі інші радянські чи іноземні установи й організації свою кінопродукцію реалізовували через ВУФКУ. Відміна монополії прокату фактично позбавляла українську кіногалузь фінансової самостійності.

Відмінено й іншу монополію — експортно-імпортних операцій. Це унеможливило оперативну закупівлю за кордоном широкого спектра необхідного обладнання, кіноматеріалів тощо. Відтак і продаж українських фільмів за кордон мав здійснюватися лише через союзні структури.

Згадані особливості формування нової нормативно-правової бази розглянуто в попередній статті [6]. Мета ж запропонованої публікації — проаналізувати деякі аспекти взаємин української та союзної кінематографії, передумови та особливості реформування радянської кінематографії, створення нової нормативно-правової бази; уже традиційно ставимо за мету ввести до наукового обігу архівні документи та в комплексі — масив відповідних нормативно-правових актів з означеної проблематики.

Актуальність теми позначена теоретичною (дослідження маловідомих сторінок, що слугуватиме творенню цілісної концепції історії українського кіно) та практичною складовою (використання минулого досвіду в процесі реформування кіногалузі на сучасному етапі). Як засвідчує аналіз наукового доробку з означеної проблематики (зокрема, Ю. Горячева [1], В. Михайлова [3], О. Кузюк [2], Р. Росляка [7; 8]), тема ще не стала предметом окремого комплексного дослідження, що додатково переконує в її актуальності.

Якщо конкретизувати хронологічні рамки публікації, то це друга половина 1930 р. — 1933 р.

Та навіть такий, здавалося б, незначний проміжок часу за проблемно-хронологічним принципом умовно можна поділити на три етапи. На першому (друга половина 1930-го — 1931 р.) кіногалузь адаптується до нових умов функціонування; водночас в Україні розпочинається спротив політиці кінооб'єднання «Союзкіно». Упродовж другого етапу (1932 р.) відбувається дискусія про реформування кіногалузі, розробляється нова нормативно-правова база з питань кіно, триває її обговорення. Нарешті, на завершальному етапі (1933 р.) ухвалюється нова союзна і республіканська правова основа, що визначала діяльність кіногалузі.

...Створена у 1930 р. нормативно-правова база надала союзному кіновідомству широкі повноваження. Наступні кроки «Союзкіно» лише звужували і так доволі обмежені права республіканських кіноорганізацій, що викликало цілком обґрунтоване незадоволення.

Наприклад, керівництво союзного кіновідомства намагалося нав'язати республіканським кіноорганізаціям тематичний план виробництва фільмів на 1931 рік, який... саме ж і розробило. «Це „думання за всіх“ є інтелігентсько-барське, а суттю шовіністичне ставлення до національних республік Союзу, це є невірря на практиці в політичну й культурну їхню міць. Це є не планування тематики, а бюрократизація цієї роботи»», — обурювався завідувач АПВ ЦК ЛКСМУ В. Мускін [5]. Аналогічні обвинувачення на адресу союзного кінооб'єднання лунали і зі сторінок газети «Комсомолец України», де зауважувалося, що «через централізаторське опрацювання тематичного плану, відірваність від зустрічних планів „Союзкіно“ нав'язало тематичний план республіканським трестам, який цілком ігнорує культурні запити національних республік» [4].

До вищого партійного керівництва республіки неодноразово звертався і голова Правління тресту «Українфільм» П. Косячний. Одна з його доповідних записок, у якій аналізуються взаємини із «Союзкіно», закінчується такими словами: «Я зовсім не маю на меті виправдати незадовільну роботу „Українфільму“ на окремих ділянках лише оцим ставленням „Союзкіно“, але ж всі заходи, скеровані на поліпшення роботи системи „Українфільму“, не можна не пов'язати з ліквідацією того стану, в якому опинився „Українфільм“ завдяки такої політики й практики союзного керівництва кінематографії» [9, арк. 22 зв.].

Ситуація загострилася до того, що на захист вітчизняної кінематографії став секретар ЦК КП(б) У Станіслав Косіор. 11 квітня 1932 р. у листі до

до ЦК ВКП(б) він наголошує на таких негативних фактах діяльності союзного кінооб'єднання: вилученні з відання тресту «Українфільм» механічних заводів, фотофабрик, Харківської фабрики кінохроніки; самовільному поділу «Українфільму» на два трести; списанні зі статутних капіталів республіканських трестів усього фонду кінокартин; забороні трестам без дозволу центру демонструвати фільми власного виробництва у внутрішній мережі; обов'язкових вимогах кінофабрикам надсилати на розгляд до Москви сценарії та ін.

Насамкінець С. Косіор висловлює думку щодо зміни статусу вітчизняної кіногалузі: «Виходячи з того, що українська кінематографія за своєю базою (дві великих кінофабрики і одна невелика), за своєю мережею (4000 апаратів і до 15000 екранів), за своєю прибутковістю (відрахування до держбюджету 38 млн крб), наявністю великого навчального комбінату (кіноінститут, робітфак, технікум) і наявністю до 200 власних кінотеатрів, потребує єдиного керівного центру на Україні, — ЦК КП(б)У просить дозволити створити на Україні кінооб'єднання, підлегле в оперативному відношенні — республіканським організаціям, а в загальносоюзному плануванні і керівництві — „Союзкіно,»» [9, арк. 3].

На процес реформування кіногалузі намагався впливати і керівник кінооб'єднання «Союзкіно» Б. Шумяцький. У листі до другого секретаря ЦК КП(б)У В. Строганова він пропонував створити не один змішаний трест, а два: перший займатиметься лише виробництвом фільмів, другий — їх прокатом і експлуатацією кінотеатрів. Логіка в його словах, слід сказати, була. Однак, навчені гірким досвідом (керівництво «Союзкіно» намагалось ще раніше, в адміністративному порядку, поділити «Українфільм» на два трести), українські кінематографісти до пропозицій, що лунали з Москви, ставилися, м'яко кажучи, дуже обережно. Про що й пише невдоволений Шумяцький: «Але проти цього рішуче повстали працівники “Укрфільму” з міркувань небажання розлучатися зі знеосібкою і переходити на більш важку роботу, кожен крок якої, крім інших методів перевірки, повернеться ще суворим контролем карбованцем» [9, арк. 24].

Тиск боку керівників союзних республік, пертурбації з Вищою Радою Народного Господарства СРСР (якій підпорядковувалось «Союзкіно», і після ліквідації якої у 1932 р. кінематографію підпорядкували... Наркомату легкої промисловості) та інші чинники спонукали союзні органи розпочати реформування кіногалузі.

У 1932 р. комісія, очолювана російським наркомом освіти А. Бубновим, розробила проект постанови про реорганізацію кінофотооб'єднання «Союзкіно». Документ, зокрема, передбачав створення чотирьох госпозрахункових контор: із виробництва та збуту кіноапаратури і запасних частин до неї, кінотеатральної (що опікувалася б кінотеатрами всесоюзного значення і будівництвом нових кінотеатрів всесоюзного значення), із здійснення державної монополії кінопрокату на території СРСР, з експортно-імпортної роботи і зв'язку із закордонною кінематографією [9, арк. 12].

Саме цей, третій, пункт викликав категоричне заперечення в Україні (власне кажучи, намір створити три перших кіноконтори). 6 грудня 1932 р. секретар ЦК КП(б)У у своєму листі до ЦК ВКП(б) пише про те, що немає потреби створювати всесоюзну кіноконтору із виробництва та збуту кіноапаратури. Виробництво кіноапаратури й так уже зосереджено в одному союзному тресті, тож зазначена установа, по суті, стане зайвою бюрократичною надбудовою.

Не менш рішуче ЦК КП(б)У заперечувало і проти створення всесоюзної кінотеатральної контори: якщо вже було визнано за недоцільне централізувати у всесоюзному масштабі процес експлуатації кіномережі, який же тоді сенс виокремлювати з усієї кінотеатральної мережі кілька кінотеатрів та ще й створювати для управління ними спеціальну кіноконтору [9, арк. 9].

Жодної потреби не було і в створенні всесоюзної контори зі здійснення державної монополії кінопрокату на території СРСР, адже це питання вже було прописано у шостому пункті проекту.

Зате жодних заперечень не викликала контора зі здійснення експортно-імпортних операцій: по-перше, ніхто вже навіть не сподівався на розширення повноважень української кінематографії до тих, які були в 1920-х рр., а по-друге, така установа вже діяла і небезуспішно.

11 лютого 1933 р. союзний Раднарком ухвалив постанову «Про організацію Головного управління кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР», відповідно до якої кінофотооб'єднання «Союзкіно» було реорганізоване в Головне управління кінофотопромисловості, що підпорядковувалось безпосередньо РНК СРСР. Важливо, що республіканські трести з виробництва і прокату фільмів також виділили з системи «Союзкіно» та підпорядкували їх безпосередньо радам народних комісарів союзних республік. За ГУКФ залишалися розгляд і затвердження планів виробництва фільмів, їх цензурування.

На виконання постанови союзного Раднаркому 7 березня 1933 р. РНК УСРР видав постанову «Про підпорядкування тресту „Українфільм“ Раді Народних Комісарів УСРР та про надання йому прав Головного управління в справах кінофотопромисловості УСРР».

Історик кіно В. Михайлов висловив версію, що прийняття Раднаркомом СРСР постанови від 11 лютого 1933 р. пройшло якимось чином повз увагу Й. Сталіна [3, 17]. Та через декілька місяців він зініціював прийняття додаткової постанови РНК СРСР — «Про затвердження статуту про Головне управління кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР» від 27 травня 1933 р., в якій права республіканських кінематографій були звужені...

1 липня 1933 р. Рада Народних Комісарів УСРР ухвалює постанову «Про затвердження статуту Всеукраїнського тресту кінофотопромисловості УСРР „Українфільм“».

Таким чином, на початку 1930-х рр. кіногалузь зазнала двох масштабних реформувань. Створена

в 1930 р. нормативно-правова база кардинальним чином змінювала «розклад сил» у радянській кінематографії, надаючи величезні повноваження центрові і позбавляючи таких республіки. Незадоволення, що почало поступово наростати в республіках, та інші чинники змусили керівництво СРСР піти на певні поступки. У 1933 р. на різних рівнях було ухвалено нормативно-правову базу, що надавала більше прав республіканським кіноорганізаціям. Однак таке послаблення повноважень союзного центру було тимчасовим кроком. І, як показав подальший перебіг подій, у 1933 р. процес реформування кіногалузі не завершився. Пошук «оптимальної» моделі управління кінематографом у масштабах СРСР тривав ще впродовж кількох наступних років. Утім, це вже тема іншої публікації.

Запропонована публікація не претендує на вичерпність. Перспективним напрямом наукового пошуку є, зокрема, вивчення досвіду взаємин союзного кіноцентру та тресту «Українфільм» упродовж наступних років.

Доповідна записка голови тресту «Українфільм» П. М. Косячного¹ до ЦК КП(б)У про негативні факти діяльності кінооб'єднання «Союзкіно» та необхідність утворення на території УСРР кінооб'єднання²

Між 19 січня і 11 квітня 1932 р.³, м. Київ

ДО ЦК КП(б)У

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

В постанові ЦК ВКП(б) про стан кінематографії дано спеціальну директиву щодо трестів союзних республік, а саме:

«Укріпить організацію союзних трестов в союзних республіках, як бази производства художественных фильм, обеспечив руководство ими со стороны ЦК нацкомпартий»⁴.

Пізніше в передовиці «Правди» від 14 грудня говорилось:

«До сих пор “Союзкино” не обращало должного внимания на развитие кинодела в национальных республиках и областях, всячески суживало производственные функции киноорганов нацреспублик (напр., „Украинфильм“), оставляя за ними только коммерческие функции проката»⁵.

Здавалось би, що після цього слід було взяти рішучу лінію на розкрупнення «Союзкіно» шляхом надання більшої оперативної самостійності і прав місцевим організаціям. Практика керівництва «Союзкіно» доведе про інше, а саме:

1) За останній місяць «Союзкіно» адміністративними бюрократичними засобами, без погодження з українськими організаціями, вилучило з системи «Українфільму» Одеський старий і новий механічний завод⁶.

2) Відібрало нову й стару фотофабрики.

3) Вилучило всю роботу кінохроніки і разом з Харківською фабрикою підпорядкувало безпосередньо собі.

4) Телеграмою від 19.I [1932 р.] в порядку повідомлення сповістило, що з 23 січня трест «Українфільм» розбивається на два трести — виробництва фільмів і трест кінофікації, призначивши навіть керівників цих трестів без погодження з ЦК КП(б)У.

5) Спеціальною постановою заборонило «Українфільму» мати будь-які стосунки з українськими організаціями щодо виробництва техфільмів, передавши і цю справу організованому Всесоюзному тресту «Техфільм», залишивши на фабриках «Українфільму» лише часткове виробництво цих фільм на правах оренди та заказу, без будь-якого втручання навіть до тематики цих фільм.

В своїх дальших діях «Союзкіно»:

1) Вилучило весь фонд кінокартин з трестів і відповідно зменшило статутний капітал трестів, по суті, зробивши їх технічними прокатними конторами.

2) В цій справі через голову тресту заключило локальні угоди на замовлення та на здачу продукції безпосередньо з фабриками «Українфільму».

3) Ввело систему надсилки сценаріїв перед пуском в роботу на розгляд «Союзкіно».

4) Стало на шлях переброски робітників з фабрик на фабрики без погодження з трестом і партійними організаціями.

5) Позбавило трест випуску картин, прийнятих українськими організаціями, для обслуговування мережи України без їх наряду і розпорядження.

Завдяки цьому 63 картини «Українфільму» півроку, а окремі і більше не випущені на екрани СРСР та України.

6) В своєму плянуванні зовсім не враховує об'єктів зйомок і місцевих умов, чим призведе до того, що в Одесі знімають до 10-12 груп інш[их] фабрик, а Одеська ф-ка знімає в Москві і в інших місцях; або на Дніпрельстані забороняється ставити реж. Довженку фільм «Рапорт комсомолу», а передається ця тема реж[исеру] Московської ф-ки, і чимало інших прикладів.

7) Навіть додумалось до друкування неписьменних⁷ гасел українською мовою до весняної засів-кампанії і запропонувало в 25 примірниках демонструвати в Україні.

Ще чимало можна було б навести фактів, але і цих досить, щоб зробити висновок, що «Союзкіно» не лише надає більше прав місцям, а навпаки утворює таку організаційну структуру, яка йде навіть далі (в розумінні бюрократизації керівництва), ніж це було до цього часу. Так, «Союзкіно», крім надзвичайно великої кількості секторів, утворює зовсім непотрібні управління при наявності трестів. Зокрема, на Україні «Союзкіно» вважає утворити два трести — один по виробництву лише масових художніх фільмів і другий — по кінофікації, що непосредньо будуть підлягати відповідним управлінням «Союзкіно».

Ніякого об'єднуючого органа всього кінематографічного процесу на Україні не передбачено, більш того, «Союзкіно» таке об'єднання заперечує.

Тому просимо ЦК КП(б)У, виходячи з ухвал ЦК ВКП(б) про потребу розкрупнення «Союзкіно» і надати більш ініціативи і прав місцям, затвердити на Україні об'єднання кінематографії з функціями виробництва і кінофікації, кожна галузь якого знаходиться на повному госпрозрахунку.

Це об'єднання підлягає в оперативній своїй роботі безпосередньо українським організаціям, а щодо загальносоюзного плянування — до «Союзкіно».

За голову тресту «Українфільм» /Косячний/

ЗГІДНО: (підпис)

ЦДАГО України. — Ф.1. — Оп.20. — Спр.5306. — Арк.16-17. Типографський примірник.

Лист секретаря ЦК КП(б)У С. В. Косіора⁸ до ЦК ВКП(б) про негативні факти діяльності кінооб'єднання «Союзкіно» та утворення на території УСРР кінооб'єднання 11 квітня 1932 р., м. Харків

ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМИТЕТУ ВКП(б)

ЦК ВКП(б), рассматривая вопрос о кинематографии, дал ряд директив «Союзкино» для улучшения руководства кинематографией в целом и, в частности, трестами союзных республик.

Однако ряд фактов показывает, что практика осуществления решения ЦК ВКП(б) со стороны «Союзкино» в отношении «Украинфильма» не гарантирует правильного его выполнения. Эти факты следующие:

1. «Союзкино» административным путем без всякого согласования, и даже предварительного уведомления украинских республиканских органов, изъяло из ведения треста «Украинфильм» механические заводы в Одессе (старый и новый); киевские фотофабрики (старую и новую); Харьковскую фабрику кинохроники, подчинив эти предприятия непосредственно своим управлениям и союзным трестам.

2. «Союзкино» запретило тресту «Украинфильм» вести какую-бы то ни было работу в области развития производства техфильм, оставив на украинских фабриках лишь изготовление этих фильм, устранив таким образом «Украинфильм» и республиканские хозяйственные и научные организации даже от участия в таком важном вопросе, как тематика и изготовление техфильм.

3. «Союзкино» без согласования с ЦК КП(б)У дало директиву о расчленении уже суженных функций «Украинфильма» на два треста, административно назначило руководителей этих трестов и подчинило непосредственно тресты своим управлениям.

К этому необходимо добавить, что «Союзкино» своими ранее изданными решениями:

а) Обезличило весь фонд кинокартин в трестах союзных республик и стоимость их списало из уставного капитала этих трестов и, по сути, свело их на роль технических прокатных контор.

б) Запретило трестам изготовленную ими кинопродукцию и принятую республиканскими органами выпускать на экраны по своей сети без разрешения и наряда «Союзкино» (десятки картин месяцами лежат на полках и не могут попасть на экран).

в) Ввело систему хозрасчетных договоров по заказу и приемке картин между своими управлениями и непосредственно кинофабриками, устранив, таким образом, тресты от руководства своими фабриками.

г) Обязало фабрики перед постановкой картин посылать на рассмотрение пускаемые в производство сценарии, рассмотренные и утвержденные республиканскими организациями по общему тематическому плану, что значительно задерживает процесс производства, так как «Союзкино» не имеет возможности рассматривать эти сценарии в таком централизованном порядке.

д) До сих пор уклоняется от окончательного решения выпускать художественные звуковые картины на украинском и русском языке.

е) Изготовляло у себя неграмотные лозунги к посевной кампании на украинском языке и предложило их демонстрировать на Украине.

Все эти факты подтверждают, что практика реализации постановления ЦК ВКП(б)⁹ со стороны «Союзкино» требует решительного изменения.

Исходя из того, что украинская кинематография по своей базе (две крупных кинофабрики и одна небольшая), по своей сети (4000 аппаратов и до 15000 экранов), по своей доходности (отчисления в госбюджет 38 млн рубл.), наличии крупного учебного комбината (киноинститут, рабфак, техникум) и наличии до 200 собственных кинотеатров нуждается в едином руководящем центре на Украине, — ЦК КП(б)У просит разрешить создание на Украине кинообъединения, подчиненного в оперативном отношении республиканским организациям, а в общесоюзном планировании и руководстве — «Союзкино».

№0951051/г

11.IV-32 г.

СЕКРЕТАРЬ ЦК КП(б)У КОСИОР

Верно: (підпис)

ЦДАГО України. — Ф.1. — Оп.20. — Спр.5306. — Арк.1-3. Машинопис. Засвідчена копія.

Проект постанови РНК УСРР про реорганізацію тресту «Українфільм»

квітень 1932 р.¹⁰, м. Харків

СЛУХАЛИ: Про реорганізацію «Українфільму».	УХВАЛИЛИ: 1. Утворити на Україні об'єднання кінопромисловости з центром у м. Харкові зі входженням у «Союзкіно» з такими основними трестами: а) виробництва масового художнього та технічного фільму; б) тресту по кінофікації й керівництву міськими театрами та міською кіномережею; в) тресту по кінофікації села та сільської кіномережі. 2. Просити ЦК ВКП(б) затвердити зазначену реорганізацію й доручити в цій справі тов. Хвилі скласти доповідну записку.
---	--

ЦДАГО України. — Ф.1. — Оп.20. — Спр.5306. — Арк.11. Машинопис. Копія.

Лист голови кінооб'єднання «Союзкіно» Б. З. Шумяцького¹¹ другому секретареві ЦК КП(б)У В. А. Строганову в справі реорганізації тресту «Українфільм»

27 липня 1932 р., м. Москва

Уважаемый тов. Строганов¹²

Обстоятельства работы снова так складываются, что ранее осени не смогу быть у Вас. А буду обязательно.

Три последних месяца (апрель-июнь) болел, делал себе операцию, после которой был в отпуску, выбыл надолго из строя.

За это время многое изменилось, многое в нашей работе проверено на опыте.

Тем с большей уверенностью пишу Вам это письмо.

Вы знаете, что между нами, союзным объединением «Союзкино», и нашим союзным трестом «Укрфільм»¹³ идет спор по организационному вопросу.

Основываясь на решениях Политбюро ЦК ВКП(б) от 8/ХІІ-31 г. о том, что внутри союзного кинообъединения кинотресты должны быть построены по принципу дифференциации и специализации работы¹⁴, мы, в развитие этой директивы и на основе ее детальной расшифровки в Комиссии ПБ¹⁵ у Кагановича-Стецкого, разработали проведение такой реорганизации, которая обеспечивала бы выполнение названных директив.

С этой целью, учитывая уже практику работы, мы решили в каждой союзной республике иметь не один смешанный к[ино]трест по производству картин и по их показу на экранах, обезличивающий нашу главную задачу — производство картин — и утопляющий ее в тысяче мелочей коммерческой эксплуатации кинотеатров и передвижек, а создать там два треста, из которых первый занимался бы только производством кинокартины, а второй — только ее эксплуатирующий и управляющий кинотеатрами и передвижками.

Работы для каждого из двух трестов — непочатый край. Оба они в отношении местных ЦК партий и наркомпросов остаются в том же положении, что и ныне существующий один кинотрест. Зато дело от этого выигрывает необычайно.

Впервые за все годы существования советской кинематографии создается реальная возможность бороться за художественно-идеологическое качество кинокартин и вести работу с творческими кадрами.

До сих пор в едином тресте эти главные задачи обезличивались и перекрывались огромным количеством вопросов и нужд эксплуатации картины, чему работники треста — желали они того или нет — отдавали исключительное внимание, ибо природа хозяйственной работы с ее тысячами оперативных мелочей и с большей легкостью, чем творческая работа, такова, что она занимала внимание руководителей треста на 99%.

Отсюда все наши союзные тресты в союзных республиках забросили борьбу за качество кинокартины, более трудную работу с творческими кадрами, обеспечивающими это качество.

Да и структура финансовой базы в едином тресте этому способствовала: зачем работнику треста особенно стремиться к изготовлению лучших по качеству кинокартин, когда находящийся до сих пор в его же руках другой карман с выручкой от кинотеатров позволяет ему в ущерб требованиям рабочего и колхозного зрителя самостоятельно и самовольно оплачивать производство любой, даже самой плохой по качеству, картины по принципу «своя рука — владыка», грубо нарушая требования партии и правительства о хозрасчете.

Все это легко будет избежать, когда в союзной республике, скажем, как у Вас, в УССР, будет существовать два специализированных треста, и каждый будет заниматься только своим делом, а его работа будет проверяться нами и Вашими директивными органами и контролем рублем.

Но против этого решительно восстали работники «Укрфильма» из соображений нежелания расставаться с обезличкой и переходить на более трудную работу, каждый шаг которой, помимо других методов проверки, повернется еще суровым контролем рублем.

Другие наши союзные тресты по тем же мотивам (хотя формально они их обосновывают другими соображениями) также возражали против подобной реорганизации; но на сегодня, испытав ее в ряде мест на практике, охотно пошли по этому пути, и мы уже имеем четыре республики (в том числе и РСФСР), где разделение доселе единого союзного треста на два специализированных уже фактически проведено и начало давать прекрасные результаты.

Очень прошу тебя ознакомить с этим письмом членов ЦК [КП(б)У] и помочь нам провести эту во всех смыслах прогрессивную меру. Иначе никакой борьбы за качество картин, особенно отстававшее за эти годы, в «Укрфильме» проводить нельзя. Снова придется мириться с тем серым средним уровнем качества, который характерен для всей нашей кинематографии, и украинской в том числе. «Укрфильм» дал в этот год-полтора массу низкокачественных картин. Многие из них нами забракованы. Но без того, чтобы наши мероприятия по борьбе за качество картин твердо не оперлись бы на хозрасчет, дело не изменить.

То, что работники «Укрфильма», как и некоторых наших других союзных трестов, упираются против этого, должно убедить Вас в реакционности их позиции, в нежелании перестраиваться на работу по-новому, в пассивности перед трудностями по-новому работать, по-новому руководить.

Я отдаю себе отчет в том, что многое во всем прошлом «Укрфильма» зависело и от нас. Своей ответственности за это я отнюдь не снимаю. Но я хочу, чтобы члены ЦК КП(б)У узнали природу наших разногласий, знали бы, что мы боремся за развитие украинской кинематографии, боремся не за ограничение возможностей воздействия украинских органов на наши оба будущих союзных треста в УССР, а за еще большую связь последних с этими органами, за еще большее обслуживание требований украинских рабочих и колхозных масс.

Помогите же нам скорей провести эту крайне нужную для Вас и для нас реорганизацию. Во имя ее мы и настаивали на переезде «Укрфильма» в Харьков, дабы два будущих союзных треста были бы под большим Вашим контролем, дабы их планы лучше учитывали Ваши потребности и из них только и выросли.

Это письмо передаст Вам мой ближайший помощник и один из наших лучших работников — член Правления «Союзкино» т. Король¹⁶.

Прошу оказать ему доверие и содействие. Будьте уверены, что он не станет проводить ни великодержавнической, ни местнической практики.

Вместе с тем, он не будет безпринципно лавировать, а будет последовательно ставить и проводить в тресте «Укрфильм» вопросы плано-директивного руководства им со стороны Объединения «Союзкино» и укреплять оперативную самостоятельность треста, не противопоставляя одно другому.

А ведь у нас на деле из-за указанной выше борьбы треста против создания на его основе двух специализированных трестов связь его с Объединением и дело выполнения «Укрфильмом» директив «Союзкино» необычайно ослабло.

Это, конечно, нетерпимо, ибо создает безответственность и возможность всякий недочет работы сваливать на другого.

Жму руку. С комприветом (*підпис*) /Б.ШУМЯЦКИЙ/
27/VII-32 г.

ЦДАГО України. — Ф.1. — Оп.20. — Спр.5306. — Арк.23-25. Машинопис. Оригінал.

**Доповідна записка голови тресту «Українфільм» П. М. Косячного секретареві ЦК КП(б)У
П. П. Любченку про стан української кінематографії та взаємини з кінооб'єднанням «Союзкіно»
Не раніше 30 червня — не пізніше 1 серпня 1932 р.¹⁷, м. Київ**

Таємно
Особисто

СЕКРЕТАРЕВІ ЦК КП(б)У П.П.ЛЮБЧЕНКО

Від тресту «Українфільм»

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

На протязі першого півріччя цього року «Українфільм» і пролетарська громадськість не раз сигналізували про небезпечний стан, в якому може опинитись вся кінематографія й, зокрема, українська.

Питання про це здіймалось в українській пресі («Пролетарська правда», «Комсомолец України») та в пресі союзній («Правда», «Комсомольская правда», «За индустриализацию», «Легкая индустрия»), внаслідок цього було скликано 23 травня ц.р. спеціальну нараду в справах кіна при ЦК ВКП(б).

Минув уже досить довгий час, проте практично справа не тільки не покращала, а ще й погіршала. До цього часу «Союзкіно» не стало на шлях рішучих і практичних заходів щодо внесення відповідної ясності в організаційні питання та взагалі покращання умов роботи в республіканських трестах. Про це яскраво промовляють такі факти:

1. «Союзкіно» на практиці переконалось, що встановлені на початку цього року ліміти витрат на виготовлення картин (90 тис. на художньо-масову картину і 40 тис. на технічно-навчальну) є нереальні, й на друге півріччя збільшило ліміти поки що на художньо-масові картини до 135 тисяч. Але замість доасигнувати відповідні кошти, «Союзкіно» це збільшення лімітів перевело за рахунок скорочення виробничого програму з художніх картин, що їх мав виготовити «Українфільм» (замість 21 німої од[иниці] і 6,5 звукових од. програм зменшено до 14 німих од. і 6 звукових), що за наявного голоду на кінокартини надзвичайно ускладнить справу обслуговування широкого робітничого й колгоспного глядача.

2. Формально розв'язавши справу про ліміти на виготовлення картин, «Союзкіно» не вжило жодних заходів, щоб забезпечити нормальні умови для виконання промфінпляну на виробництві. Визначивши розмір фінансування обох кінофабрик — Київської та Одеської — на III квартал у сумі 1584 тис. крб, «Союзкіно» повідомило, що частину цієї суми (1050 тис. крб) буде перекрито банківською позикою (чого за теперішніх умов абсолютно неможливо використати), а 534 тис. крб буде надіслано від «Союзкіна» порядком фінансування. Проте на сьогодні на виробництво ще не спущено жодної копійки. Якщо до цього додати ще, що «Союзкіно» систематично затримує оплату грошей за здану продукцію (заборгованість Київській кінофабриці за готову продукцію становить на сьогодні 295 тис. крб), стає цілком ясно, що третій квартал — основний здійсальний період — стоїть перед загрозою зриву.

Фінансове становище кінофабрик — катастрофічне. Зарплатню ще не сплачено за другу половину червня. Сформовані групи не мають змоги за відсутністю грошей виїхати для здійснення натурни, а групи, які перебувають в експедиції, не мають можливості провадити там роботу або повернутись на фабрику. Це збільшує собівартість продукції, зриває терміни випуску готової продукції й, взагалі, зриває виконання пляну. «Українфільм» безсилий зарадити цьому, бо фінансування провадиться виключно централізованим порядком.

Таким чином, «Українфільм», маючи цілу низку власних хиб і огріхів у системі свого виробництва, не тільки не зустрічає допомоги від союзного керівництва кінематографії у подоланні їх, а навпаки — союзне керівництво ставить його в умови, за яких будь-яка праця неможлива.

3. ЦК ВКП(б) у своїй постанові з 8/ХІІ-31 р.¹⁸ дало директиву «Союзкіно» забезпечити в 1932 році 2 мільярди відвідувань по всій кіномережі. На Україну, відповідно до її питомої ваги, яку «Союзкіно» визначає в 22%, з цієї кількості мало припасти 440 млн відвідувань. Але «Союзкіно» не тільки не мобілізувало уваги до всієї кінематографії на здійснення цього завдання, а навпаки, своїми пляновими передбаченнями зорієнтувало союзну кінематографію лише [на] 1024135 тис. відвідувань, по Україні — [на] 181515 тис. відвідувань. Проте практично і реалізацію навіть цієї, що явно ігнорує директиву ЦК ВКП(б), цифри не було забезпечено: в першому кварталі було заплановано капіталовкладання по лінії кінофікації в сумі 1736 тис. крб, але не одержано від «Союзкіна» нічого; у другому кварталі було заплановано капіталовкладень на кінофікацію 1387 тис. крб, — так само не одержано нічого. На третій квартал на кінофікацію нічого не відпущено.

Проекційна апаратура, яку через мобілізацію коштів зовні одержує «Українфільм», не може бути освоєна через відсутність динамоприводів, постачання яких залежить від «Союзкіна». Усі намагання «Українфільму» одержати потрібні динамоприводи не дали бажаних наслідків, через що апаратура лежить нерухомим капіталом на склепах. Замість дати динамоприводи, «Союзкіно» вимагає, щоб «Українфільм» усю неосвоєну апаратуру передав до інших республік.

За постановою ЦК ВКП(б) треба було в 1932 році побудувати в промислових центрах і на новобудовах по Союзу 30 нових кінотеатрів. Для України було затверджено 9 кінотеатрів. «Українфільм» склав угоди з місцевими організаціями на будівництво кінотеатрів у таких містах: Риково, Краматорське, Горловка, Сталіно (два театри — зимовий і літній), Алчевське, Кадіївка, Луганське, причому 50% витрат на будівництво мають йти за рахунок місцевих організацій, решта 50% — за рахунок «Українфільму». Майже по всіх зазначених об'єктах практично вже приступлено до підготовки до будівництва, але своїм розпорядженням в листі з 12/VI-32 року «Союзкіно», по суті, стало на шлях консервації цього будівництва. Таким чином, усю підготовчу роботу, яку перевів «Українфільм», зведено нанівець. «Українфільм» дискредитовано, а найголовніше — настирливі вимоги Донбасу і цього року не будуть реалізовані.

4. Кінокартини, що ними доводиться обслуговувати наявну сільську кіномережу, — низької ідеологічної, художньої й технічної якості. На це цілком слушно нарікає вся громадськість, але фільмотека «Українфільму» — стара, поновлення фонду не провадиться. Надсилка копій картин від «Союзкіна» відбувається зовсім незадовільно, а саме:

За річним пляном «Союзкіно» мало надіслати «Українфільмові» 4100 копій або по 1025 копій на квартал пересічно. Затвердивши такий річний плян, «Союзкіно» своїми кварталними плянами ігнорує його, значно зменшуючи забезпечення копіями проти річного пляну: на перший квартал «Союзкіно» запроектувало 214 копій, але фактично одержано від «Союзкіна» 160 копій; за пляном на другий квартал «Союзкіно» мало надіслати 255 копій, але фактично надіслано 160 копій.

Таким чином, на всіх своїх зменшених проти річного пляну і мінімальних для задоволення потреб України кварталних плянів «Союзкіно» теж не виконує.

Одночасно в склепі «Українфільму» лежить 150 копій картин, які не можна пустити на екран через те, що в них немає написів, а лябораторії написів друкувати не можуть, бо через несплату грошей за плівку Шостенській фабриці остання припинила постачання плівки.

5. У постанові ЦК ВКП(б) вказувалось на потребу звукофікувати в 1932 році 3,5 тис. кіноустановок. За річним пляном «Союзкіна», на Україні передбачалось звукофікувати 675 кіноустановок. Але одержано від «Союзкіна» на протязі першого півріччя проекційної звукової апаратури всього 15 комплектів (30 апаратів). «Українфільм» примушений був заходитись коло виготовлення цієї апаратури кустарними засобами у своїй власній механічній майстерні, яка й виготовила 14 комплектів (28 апаратів). Загалом звукофіковано на цей день 29 стаціонарних кіноустановок і працює одна пересувка. За пляном «Союзкіна», на третій квартал передбачається звукофікувати 41 міську кіноустановку і 28 сільських. Таким чином, намічений для України плян звукофікації зірвано, і саме «Союзкіно» плянує всього лише 84 установки. Коли ще до цього додати, що навіть для звукофікованих екранів бракує достатньої кіль-

кости звукових копій і ми примушені демонструвати німу продукцію на цих установках, то цілком вичерпується характеристика стану звукофікації.

6. У такому стані «Українфільм» опинився, незважаючи на те, що він виконує свої зобов'язання перед «Союзкіно» за промфінплянном, зокрема за фінансовим пляном, а саме:

ПЕРШИЙ КВАРТАЛ

Прокат		Держкінотеатри міські		Сільська мережа	
Плян	Факт. вик.	Плян	Факт. вик.	Плян	Факт. вик.
3150 тис. крб	3292 тис. крб	6539 тис. крб	8896 тис. крб	3535 тис. крб	2629 тис. крб

ДРУГИЙ КВАРТАЛ

Прокат		Держкінотеатри міські		Сільська мережа	
Плян	Факт. вик.	Плян	Факт. вик.	Плян	Факт. вик.
3035 тис. крб	2850 тис. крб	7195 тис. крб	8668 тис. крб	3739 тис. крб	2108 тис. крб

Щодо фінансового пляну, то показники виконання його такі: належало переказати до «Союзкіно» в першому кварталі 2918 тис. крб; фактично переказано 2731 тис. крб. 1931 рік «Українфільм» закінчив з прибутком 8 млн крб¹⁹.

Отже, замість обопільних зобов'язань щодо розвитку кіносправи на Україні, «Союзкіно», як видно з зазначеного вище, нічого трестові «Українфільм» не дало. Усі домагання «Українфільму» перед «Союзкіно» ні до чого не призводять, і «Українфільм» розглядають лише як організацію, з якої можна викачувати гроші, нічого не даючи їй на дальший розвиток.

7. Наприкінці слід зазначити, що система і методи плянування з боку «Союзкіно» не витримують жодної критики. Досить сказати, що протягом 1931 року роботу провадилось без річного пляну, оскільки такого зовсім не було. Щодо пляну 1932 року, то ми мали безліч варіантів цього пляну, останній з яких одержано оце лише недавно, а кварталні пляни, навіть після погодження в «Союзкіні», щоразу змінюються, що мало місце, зокрема, і з пляном третього кварталу.

Про це неодноразово «Українфільм» сигналізував перед об'єднанням «Союзкіно». Зараз вважаю за свій обов'язок подати це до Вашого відому й прошу вжити відповідних заходів.

Я зовсім не маю на меті виправдати незадовільну роботу «Українфільму» на окремих ділянках лише оцим ставленням «Союзкіна», але ж всі заходи, скеровані на поліпшення роботи системи «Українфільму», не можна не пов'язати з ліквідацією того стану, в якому опинився «Українфільм» завдяки такої політики й практики союзного керівництва кінематографії.

КЕРІВНИК ТРЕСТУ «УКРАЇНФІЛЬМ» (*підпис*) /КОСЯЧНИЙ/

ЦДАГО України. — Ф.1. — Оп.20. — Спр.5306. — Арк.21-22 зв. Машинопис. Оригінал.

Проект постанови РНК СРСР про реорганізацію кінофотооб'єднання «Союзкіно»

Не пізніше 6 грудня 1932 р.²⁰, м. Москва

ПРОЕКТ ПОСТАНОВЛЕНИЯ

О реорганизации «Союзкино»

Ввиду повышающегося значения кинематографии, роста за последние годы кинопромышленности и ее производственно-технической базы, а также в целях некоторой децентрализации управления кинопромышленностью и усиления влияния на нее нацреспублик — провести следующую реорганизацию «Союзкино»:

1. Союзное кинофотообъединение («Союзкино») реорганизовать в Главное управление кинофотопромышленности и подчинить его непосредственно СНК СССР.

2. В непосредственном ведении Главного управления по кинофотопромышленности находятся следующие всесоюзные тресты:

- а) по производству пленки и фотохимикалий;
- б) по производству киноаппаратов и запасных частей;

в) трест по производству художественных кинокартин.

Этот трест выполняет художественные кинозаказы по линии РСФСР. При нем создается художественный совет, возглавляемый наркомпросом²¹ РСФСР или одним из его заместителей;

г) по производству учебных, научных и технических фильм;

д) трест по кинохронике.

3. Кроме того, при Главном управлении организуются следующие хозрасчетные конторы:

а) по кинотеатрам, которая ведает кинотеатрами всесоюзного значения и строительством новых кинотеатров всесоюзного значения;

б) по экспортно-импортной работе и связи с заграничной кинематографией;

в) по осуществлению государственной монополии кинопроката на территории Союза (покупка и реализация новых картин и картин наличного фонда);

г) по заготовке и сбыту киноаппаратуры и запасных частей к ней.

4. Главное управление осуществляет общее руководство всей подготовкой кадров по кинематографии и непосредственно ведает всеми кинематографическими вузами.

5. Главное управление ведет работу по тематическому планированию кинофильм. Оно рассматривает и утверждает годовые тематические планы по производству кинофильм, которые должны обязательно проходить через ежегодно созываемое всесоюзное тематическое совещание.

6. Из системы «Союзкино» выделяются республиканские тресты по производству и прокату, с подчинением их непосредственно совнаркомам союзных республик. Эти тресты по плану, утверждаемому Главным управлением, производят для потребности обслуживаемой каждым трестом республики, в пределах отпускаемых им средств и материальных ресурсов, художественные, учебные и технические фильмы, а также кинохронику.

Функции кинопроката каждым республиканским трестом осуществляются лишь в пределах обслуживаемой им республики.

На основе осуществления государственной монополии проката взаимоотношения между Главным управлением и республиканскими трестами регулируются специально заключенным между ними договором.

7. Республиканские тресты ведут в пределах своей республики всю работу по кинофикации, за исключением той ее части, которая находится в непосредственном ведении Главного управления.

8. На республиканские тресты возлагается работа по подготовке кинематографических кадров средней квалификации (ФЗУ²², техникумы и специальные курсы).

9. При республиканских трестах создаются художественные советы, возглавляемые наркомпросом или его заместителем.

10. При Совнаркоме РСФСР создается специальный трест по осуществлению проката на основе, устанавливаемой для всех союзных республик. Кроме того, создается специальный республиканский трест по производству кинокартин для нацреспублик и областей на территории РСФСР («Востокфильм»).

11. Признать необходимым в первую очередь произвести выделение треста «Госкинопром Грузии».

12. Предложить Совнаркому СССР при выделении Госкинопрома Грузии разрешить вопрос о специальных оборотных средствах для него.

13. Всю реорганизацию «Союзкино» закончить к 1 января 1933 года.

/А.БУБНОВ²³/

ЦДАГО України. — Ф.1. — Оп.20. — Спр.5306. — Арк.12-14. Машинопис. Копія.

Зауваження ЦК КП(б)У щодо проекту реорганізації радянської кінематографії

6 грудня 1932 р., м. Харків

ЦК ВКП(б), тов. Постышеву²⁴

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА²⁵

ЦК КП(б)У считает необходимым внести следующие изменения в проект реорганизации кинематографии, разработанный Комиссией тов. БУБНОВА:

1) ЦК КП(б)У считает совершенно ненужным создание всесоюзной конторы по заготовке и сбыту киноаппаратуры и запасных частей. Производство к/аппаратуры в Союзе сосредоточено в одном союзном тресте и, следовательно, заготовка и распределение к/аппаратуры в этих условиях может быть наилучше организована на основе непосредственных хозяйственных связей республиканских кинотрестов с трестом по производству к/аппаратуры. Организация конторы по заготовке и сбыту к/аппаратуры явится, по сути, созданием ненужной и излишней бюрократической надстройки.

2) ЦК КП(б)У также решительно возражает против создания конторы по эксплуатации так называемых кинотеатров всесоюзного значения. Комиссия совершенно правильно признала нецелесообразность централизовать во всесоюзном масштабе эксплуатацию к/сети, и становится непонятным, почему нужно было стать на путь выделения из всей к[ино]театральной сети нескольких театров (Комиссия протоколно определяет, что их должен быть десяток) и создания для эксплуатации специальной всесоюзной конторы. Ведь ни один к/театр не может быть ограничен или поставлен в привилегированное положение в части проката кинокартин, поэтому отличительными признаками могут быть только размер и место нахождения театра. Но вряд ли это является достаточным для деления к/театров на республиканские и всесоюзные.

3) Вопросы кинопроката решаются пунктом 6-м проекта постановления. Поэтому подразд[ел] «в» п.3 является излишним.

Исходя из этого, ЦК КП(б)У предлагает п.3 принять в следующей редакции: «Кроме того, при Главном управлении организуется хозрасчетная контора по экспортной и импортной работе и связи с зарубежной кинематографией».

ЦК КП(б)У считает необходимым дополнительно ввести [в] п.3 следующий абзац: «Промышленное строительство и строительство кинотеатров осуществляется каждым кинотрестом, как всесоюзным, так и национальным, в пределах планов, утверждаемых Главным управлением, которое распределяет и перераспределяет средства и фонды капитального строительства».

СЕКРЕТАРЬ ЦК КП(б)У (*підпис*)

6 декабря 1932 г.

г. Харьков

№0951508/с

ЦДАГО України. — Ф.1. — Оп.20. — Спр.5306. — Арк.9-10. Машинопис. Оригінал.

Постанова Ради Народних Комісарів СРСР «Про організацію Головного управління кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР»

11 лютого 1933 р., м. Москва

59. Про організацію Головної управи кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР

Рада Народніх Комісарів Союзу РСР постановляє:

Щоб піднести роллю й значення кінематографії як величезного чинника культурного піднесення і щоб максимально використати ресурси організацій Союзу РСР і союзних республік, перевести таку реорганізацію «Союзкіно»:

1. Союзкінофотооб'єднання («Союзкіно») реорганізувати на Головну управу кінофотопромисловості, підпорядковану безпосередньо Раді Народніх Комісарів Союзу РСР.

2. У безпосередньому завідуванні Головної управи кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР є такі всесоюзні трести:

а) трест для виробництва плівки і фотохімікалій «ФОКХТ»;

б) трест для виробництва кіноапаратів і запасних частин («Кіномехпром»);

в) трест для виробництва художніх кінокартин, що виконує художні кінозамовлення лінією РСФРР («Союзфільм»);

г) трест для виробництва шкільних, наукових, технічних і воєнно-технічних фільм («Союзтехфільм»), причому Головна управа повинна забезпечити в тресті належну виробничо-технічну базу для виробництва так технічних, як і воєнно-технічних фільм;

д) трест по кінохроніці («Союзкінохроніка»).

3. При Головній управі кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР організується госпрозрахункова контора для експортно-імпоротної роботи і зв'язку з закордонною кінематографією («Союзторгкіно»).

4. Головна управа кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР керує кінематографічними вишами і підготовкою кадрів кінематографії, за винятком республіканських вишів, технікумів, спеціальних курсів і ФЗУ.

5. Головна управа кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР наглядає за змістом кінокартин, розглядає і затверджує основні плани виробництва важливіших кінофільм.

6. З системи «Союзкіно» виділяють республіканські трести виробництва фільм і прокату, підпорядкувавши їх безпосередньо радам народніх комісарів союзних республік.

Республіканські трести за пляном, затверджуваним від Головної управи кінофотопромисловости при РНК Союзу РСР, виробляють художні, наукові, шкільні й технічні фільми, а також кінохроніку для республік, що вони обслуговують, в межах видаваних їм коштів і матеріальних ресурсів.

7. Всесоюзні трести виробництва кінокартин і республіканські трести мають право проката кінофільм, що вони виробляють, на території всього Союзу РСР. Взаємини між цими всесоюзними трестами і республіканськими трестами, а також між республіканськими трестами в ділянці проката регулюються спеціально складуваними між ними договорами.

8. Республіканські трести провадять в межах своєї республіки всю роботу кінофікації, за винятком тої її частини, яка є в безпосередньому завідуванні Головної управи кінофотопромисловости при РНК Союзу РСР.

9. При республіканських трестах, а також і при «Союзфільм» утворюються художні ради, на чолі яких стоїть народній комісар освіти відповідної союзної республіки або його заступник.

10. При Раді Народніх Комісарів РСФРР утворюються спеціальні трести:

а) трест проката кінофільм на території РСФРР («Роскіно»), що здійснює прокат на основах, встановлених для всіх союзних республік, і

б) трест виробництва кінокартин для нацреспублік і областей, що належать до складу РСФРР («Востокфільм»).

11. Всю реорганізацію «Союзкіно» закінчити до 15 березня 1933 р.

Голова РНК Союзу РСР В. Молотов (Скрябін)

Заст[упник] керівничого справ РНК Союзу РСР І. Мірошніков

Москва-Кремль

11 лютого 1933 р.

№190

Опубл.: *Збірник законів та наказів Робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. — 1933. — №11 [23 лютого]. — Відділ перший. — С.123-124.*

**Постанова Ради Народніх Комісарів УСРР «Про підпорядкування
тресту „Українфільм“ Раді Народніх Комісарів УСРР
та про надання йому прав Головного управління
в справах кінофотопромисловості УСРР»**

7 березня 1933 р., м. Харків

172. Про підпорядкування тресту «Українфільм» Раді Народніх Комісарів УСРР та про надання йому прав Головної управи в справах кінофотопромисловости УСРР

Відповідно до постанови Ради Народніх Комісарів Союзу РСР з 11 лютого 1933 року «Про організацію Головної управи кінофотопромисловости при РНК Союзу РСР» (3[бірник] з[аконів], 1933 р., №11, арт.59) Рада Народніх Комісарів УСРР п о с т а н о в и л а:

1. Виділений із системи об'єднання «Союзкіно» трест кінопромисловости «Українфільм» підпорядкувати безпосередньо РНК УСРР, надавши йому права Головної управи в справах кіно- й фотопромисловости УСРР.

2. Всеукраїнське державне фотооб'єднання вилучити з відання Наркомосвіти УСРР і передати «Українфільмові» з активом і пасивом за баянсом на 1 квітня 1933 року. Передачу здійснити до 1 квітня 1933 року.

3. У безпосередньому відданні тресту «Українфільм» є:

а) Одеська комсомольська кінофабрика,

б) Київська кінофабрика,

в) всі кінотеатри та кіномережа, крім сільської, за баянсом на 1 січня 1933 року.

г) Київський учбовий комбінат у складі: кіноінституту, робфаку і кінотехнікуму,

д) школи ФЗУ при Одеській та Київській кінофабриках,

е) всі підприємства та торговельні заклади, що були в складі «Укрфотооб'єднання».

4. Трест «Українфільм» здійснює на території УСРР:

а) виробництво художніх, наукових, навчальних, технічних фільмів, а також кінохроніки,

б) керування та експлуатацію всієї підпорядкованої йому кіномережі,

в) кінофікацію так безпосередньо, як і через відповідні організації (профспілки, будинки колективіста, колгоспи тощо),

г) прокат кінофільмів так на території УСРР, відповідно до наданої йому монополії прокату, як і на території інших союзних республік за договорами з кінотрестами цих республік,

д) регулювання та керування всією фотосправою на Україні.

5. Сільську стаціонарну й пересувну кімережу з 15 квітня 1933 року передати у відання системи Наркомзему УСРР, УповНКРадгоспів СРСР при уряді УСРР та Наркомосвіти УСРР, поклавши на «Українфільм» постачання всій мережі кінофільмів і кадрів кіномеханіків, а також організацію ремонту кіноапаратури на договірних засадах.

Держплянові УСРР, спільно з Наркомземом, УповНКРадгоспів, Наркомосвіти, «Українфільмом» та НКФ УСРР, протягом 5 днів установити порядок передання сільської кімережі, забезпечивши безперервну її роботу.

6. Щоб спрямувати художньо-ідеологічну роботу «Українфільму», доручити народньому комісарові освіти УСРР організувати художню раду під своїм головуванням.

Доручити народньому комісарові освіти УСРР протягом декади подати на затвердження РНК УСРР персональний склад зазначеної ради.

7. Доручити «Українфільмові» до 10 квітня 1933 року опрацювати й подати на затвердження РНК УСРР проект статуту тресту.

Харків, 7 березня 1933 року

Голова РНК УСРР В. Чубар

Вик[онувач] об[ов'язків] керівничого справ РНК УСРР А. Блеєр

Опубл.: *Збірник законів та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України. — 1933. — №15 [5 квітня]. — С.2-3.*

Постанова Ради Народних Комісарів СРСР «Про затвердження положення про Головне управління кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР»

27 травня 1933 р., м. Москва

203 а. Про затвердження устави про Головну управу кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР

Відповідно до постанови Ради Народніх Комісарів Союзу РСР від 11 лютого 1933 року про утворення Головної управи кінофотопромисловості при Раді Народніх Комісарів Союзу РСР (З[бірник] з[аконів] СРСР, 1933 р., №11, арт.59) Рада Народніх Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Затвердити уставу про Головну управу кінофотопромисловості при Раді Народніх Комісарів Союзу РСР.

2. Скасувати:

а) постанову РНК Союзу РСР від 13 лютого 1930 р. про утворення Державного всесоюзного кінофотооб'єднання «Союзкино» (З[бірник] з[аконів] СРСР, 1930 р., №15, арт.165);

б) статут Державного всесоюзного кінофотооб'єднання «Союзкино», затверджений від Вищої Ради Народнього Господарства Союзу РСР 21 травня 1930 р. (З[бірник] з[аконів] СРСР, 1930 р., відділ II, №34, арт.193).

Голова РНК СРСР В. Молотов (Скрябін)

Заст[упник] керівничого справ РНК СРСР Г. Леплевський

Москва-Кремль, 27 травня 1933 р., №1074

Опубл.: *Збірник законів та наказів Робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. — 1933. — №34 [9 червня]. — Відділ перший. — С.394.*

Положення про Головне управління кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР

27 травня 1933 р., м. Москва

203 б. Устава про Головну управу кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР

А. Засади

1. Головну управу кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР засновується, щоб піднести роллю й вагу кінематографії й фотосправи як величезних факторів культурного піднесення, розвиваючи виробництво кінофільм, фото, фотохімічної й кіномеханічної промисловості, організуючи просування всіх видів кінофотопродукції й максимально використовуючи для цього ресурси організацій Союзу РСР і союзних республік.

Б. Завдання Головної управи

2. Головна управа кінофотопромисловости при РНК Союзу РСР виконує такі завдання:

- а) керує діяльністю підурядних їй організацій і кінотеатрів всесоюзної ваги, затверджує їх статuti, устави й виробничі пляни і визначає розміри їх капіталів;
- б) є представником в усіх урядових установах Союзу РСР у питаннях кіно й фото;
- в) розглядає й затверджує річні й кварталні пляни всіх союзних і республіканських трестів з виробництва масових художніх, науково-навчальних, технічних, воєнно-оборонних і хронікальних кінокартин;
- г) розглядає й затверджує пляни Акційного товариства «Межрабпомфільм»;
- г) укладає зведені перспективні пляни й контрольні числа розвитку всієї кінофотопромисловости Союзу РСР і укладає оперативні пляни й контрольні числа організацій, безпосередньо їй підурядних;
- д) плянує виробництво і розподіл негативної, позитивної та спеціальних сортів плівки, всіх видів кіно- і фотоапаратури, запасних частин до них, фотохімікалій і фотоматеріалів як радянського, так і закордонного виробництва;
- е) опрацьовує пляни бюджетного фінансування й банківського кредитування й розподіляє бюджетні асигнування й банківські кредити серед підурядних їй організацій союзної ваги;
- є) плянує капітальне, промислове, й кінотеатральне будівництво, а також затверджує проекти й наглядає за переведенням будівництва підурядними їй організаціями;
- ж) опрацьовує й подає, порозумівшись з належними урядництвами, на затвердження Уряду Союзу РСР пляни постачання сировини, матеріалів, устаткування й палива для підурядної їй кінофотопромисловости;
- з) здійснює керівництво у питаннях організації праці, технічного нормування, тарифікації, охорони праці, робітничого постачання й матеріально-побутових умов кадрів у підурядній їй кінофотопромисловості;
- и) керує підготовою, обліком і розподілом художньо-творчих і технічних кадрів вищої кваліфікації кінофотопромисловости; організує вищі навчальні заклади й науково-дослідницькі інститути з кінофотосправи, залучає чужоземну технічну допомогу й командире за кордон працівників кінофотопромисловости для їхнього удосконалення;
- і) залучає й використовує на роботі в кінематографії творчих працівників суміжних ділянок мистецтва. Опрацьовує й переводить через урядові органи загальні заходи, що сприяють ростові й розвиткові творчих кадрів кінематографії й фотосправи;
- ї) керує роботою щодо підвищення якості кінокартин і фотохроніки всієї кінофотопромисловости Союзу РСР, освоєння й розвитку нової техніки кінофотовиробництва й переводить у підурядних їй організаціях, з метою піднести продукційність праці й знизити собівартість, реконструктивні й раціоналізаторські заходи;
- й) плянує й регулює збут продукції підурядних їй організацій, встановлює основи прокату кінофільм на території Союзу РСР для всіх загальносоюзних і республіканських організацій кінопромисловости;
- к) стежить за змістом кінокартин, що їх виробляють усі союзні й республіканські організації кінопромисловости;
- л) опрацьовує, разом з Народнім комісаріатом зовнішньої торгівлі, експортні й імпорتنі пляни кінофотопромисловости, здійснює під контролем Народнього комісаріату зовнішньої торгівлі імпорту продукції кінофотопромисловости, розподіляє імпорту кінофотопродукцію і здійснює прокат закордонних картин;
- м) здійснює на основі укладених Союзом РСР міжнародніх договорів зв'язок з закордонною кінофотопромисловістю;
- н) організує Всесоюзну фільмотеку (сховище контрольного примірника усіх, що виходять в Союзі РСР, кінокартин) і фототеку (сховище контрольних примірників фотонегативів);
- о) опрацьовує питання обліку й звітности й керує обліком і звітністю у підурядних їй організаціях кінофотопромисловости;
- п) провадить видавничу роботу у питаннях кінофотопромисловости;
- р) видає правила, інструкції й технічні норми з предметів свого відання.

В. Побудова Головної управи

3. На чолі Головної управи кінофотопромисловости при Раді Народніх Комісарів Союзу РСР стоїть начальник. Начальника та його заступників настановляє Рада Народніх Комісарів Союзу РСР. При начальникові Головної управи є колегія, склад якої затверджує Рада Народніх Комісарів Союзу РСР.

4. Внутрішню побудову Головної управи кінофотопромисловости при РНК Союзу РСР щодо числа й найменування й основних завдань її самостійних частин встановлює начальник Головної управи, наперед порозумівшись с Народнім комісаріатом робітничо-селянської інспекції Союзу РСР.

5. Головна управа кінофотопромисловости при РНК Союзу РСР має печатку з зображенням державного герба Союзу РСР і свого найменування.

Голова РНК СРСР В. Молотов (Скрябін)

Заст[упник] керівничого справ РНК СРСР Г. Леплевський

Москва-Кремль, 27 травня 1933 р., №1074

Опубл.: *Збірник законів та наказів Робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. — 1933. — №34 [9 червня]. — Відділ перший. — С.394-396.*

Постанова Ради Народних Комісарів УСРР «Про затвердження статуту Всеукраїнського тресту кінофотопромисловости УСРР „Українфільм“»

1 липня 1933 р., м. Харків

529. Про затвердження статуту Всеукраїнського тресту кінофотопромисловости УСРР «Українфільм»

I. Рада Народніх Комісарів УСРР постановила:

затвердити низченаведений статут Всеукраїнського тресту кінофотопромисловости УСРР «Українфільм» на правах Управи кінофотопромисловости при РНК УСРР.

II.

СТАТУТ

Всеукраїнського тресту кінофотопромисловости УСРР «Українфільм» на правах Управи кінофотопромисловости при РНК УСРР

I. Засади

1. Щоб посилити ролю, значення та розвиток кінематографії й фотосправи як важливих факторів культурного піднесення, засновано Всеукраїнський трест кінофотопромисловости «Українфільм», що має права Управи кінофотопромисловости УСРР.

2. Трест «Українфільм» підпорядковано безпосередньо Раді Народніх Комісарів УСРР і є самостійна господарська установа, що діє на засадах господарського розрахунку відповідно до планових завдань, що їх затверджує Рада Народніх Комісарів УСРР.

3. Трест «Українфільм», здійснюючи в усіх галузях і стадіях виробництва й прокату кінофільм державну монополію, має за своє основне завдання:

а) виробництво художніх, наукових, навчальних, технічних і агротехнічних фільмів, а також кінохроніки;

б) керівництво та експлуатацію підпорядкованої йому кіномережі;

в) кінофікацію так безпосередньо, як і через відповідні організації (профспілкові, будинки колективіста, колгоспи тощо);

г) прокат кінофільмів і на території УСРР — відповідно до наданої йому монополії прокату, і на території інших союзних республік — за договорами з кінотрестами цих республік;

д) складання зведених перспективних та оперативних планів і контрольних цифр розвитку кінофотопромисловости УСРР та подання їх на затвердження Ради Народніх Комісарів УСРР;

е) планування, регулювання та безпосереднє керівництво всією фотосправою на Україні в напрямку безпосереднього обслуговування потреб промисловости, с[ільсько]г[осподарського] будівництва, науково-дослідних та культурно-виховних закладів, а також трудящої людности;

ж) планування кінопромислового та кінотеатрального будівництва, затвердження технічних проєктів та здійснення цього будівництва;

з) сприяння розвитку фотохімічної та кіномеханічної промисловости в УСРР та організацію нових підприємств в цій галузі;

и) організацію постачання всій так міській, як і сільській кіномережі на території УСРР кіноапаратури та іншого приладдя;

к) збут власної кінофотопродукції та придбання продукції кінофототрестів інших союзних республік;

л) здійснення через «Союзторгкіно» експорту та імпорту продукції кінофотопромисловости;

м) керівництво всією діяльністю підпорядкованих «Українфільмові» управ і підприємств;

н) підготовку художньо-творчих та технічних кадрів для кінематографії, керівництво вищими школами, технікумами, спецкурсами й ФЗУ та організацію нових учбових закладів в галузі кіно;

о) розвиток науково-дослідної роботи в кінофотопромисловості, озброєння цієї промисловости новітньою технікою та керівництво опануванням цієї техніки; організацію науково-дослідних інститутів і керівництво ними;

п) облік та розподіл вищих творчих та інженерно-технічних кадрів кінофотопромисловости, притягнення закордонної технічної допомоги та відрядження за кордон робітників кінофотопромисловости;

р) здійснення методичного нагляду й керівництва масовою роботою навколо кіна через організацію лекцій, вистав, видання методичної літератури тощо;

с) провадження видавничої роботи з творчих і технічних питань кінофотопромисловости;

т) здійснення, спільно з Центральною комісією кінофікації, нагляду за витрачанням коштів із спеціальних фондів кінофікації;

у) здійснення всіх інших заходів, потрібних для виконання покладених на нього завдань.

4. Художньо-ідеологічну роботу тресту «Українфільм» спрямовує художня рада, що під головуванням народного комісара освіти УСРР.

5. У безпосередньому віданні тресту є:

а) Одеська комсомольська кінофабрика;

б) Київська кінофабрика;

в) усі кінотеатри, перелічені в окремому списку, а також міська кіномережа за балансом «Українфільму» на 1 січня 1933 року;

г) Київський учбовий комбінат у складі: кіноінституту, робітфаку й кінотехнікуму;

д) школи ФЗУ при Одеській та Київській фабриках;

е) всі підприємства та торговельні заклади, прийняті «Українфільмом» від «Укрфотооб'єднання».

6. По всіх своїх зобов'язаннях «Українфільм» відповідає тільки належним йому майном, що на нього за чинним законодавством можна звернути стягнення.

7. Трест «Українфільм», діючи на правах Управи кінофотопромисловости при РНК УСРР, має право безпосередніх зносин з Радою Народніх Комісарів УСРР.

8. Трест «Українфільм» має свою печатку з найменуванням: «Трест „Українфільм“ на правах Управи кінофотопромисловости при РНК УСРР».

II. Кошти тресту

9. Кошти тресту складаються з майна та капіталів підприємств і установ, що увіходять до складу тресту, з безповоротних асигновань за державним бюджетом та інших надходжень.

10. Статутний капітал тресту визначається орієнтовно в сумі дев'ятнадцять мільйонів крб за станом на день затвердження цього статуту.

У в а г а. Точний розмір статутного капіталу «Українфільм» повинний визначити, порозумівшись з НКФінансів УСРР, і внести до статуту найпізніш через два місяці від дня затвердження звіту за перший операційний рік.

11. Крім статутного капіталу, трест утворює такі капітали: амортизаційний, розширення підприємств, фонд поліпшення побуту робітників і службовців та інші, встановленні в спеціальних постановах уряду.

III. Структура тресту

12. На чолі тресту «Українфільм» є керівник. Керівника та його заступника призначає РНК УСРР.

13. В складі тресту «Українфільм» організовується управи, відділи та інші потрібні частини, що провадять свою роботу на підставі положень, що їх затверджує керівник тресту.

14. Організацію місцевих органів тресту «Українфільм» встановлює керівник тресту.

15. Керівник, на підставі цього статуту, під керівництвом РНК УСРР здійснює зазначені із арт.3 цього статуту завдання, провадить планово-адміністративну й оперативну роботу тресту, керує справами, майном та капіталами тресту, зокрема:

а) складає проекти контрольних цифр, генеральних і перспективних планів тресту та подає їх на затвердження до РНК УСРР;

б) розробляє плани господарських, організаційних, реконструктивних і раціоналізаторських заходів у галузі кінофотопромисловости;

в) реалізує та розповсюджує продукцію підприємств, а також купує та набуває на комісійних засадах продукцію інших виробництв;

г) організує та керує діяльністю всіх органів і підприємств тресту, дає їм інструкцію й директиви про порядок, напрям і обсяг їхньої роботи, визначає їхні права та обов'язки;

д) складає та подає на затвердження РНК УСРР плани капітального будівництва нових виробничих і театральних кінопідприємств, а також затверджує виробничо-фінансові плани тресту відповідно до затверджених від РНК УСРР виробничо-фінансових завдань;

е) подає на затвердження РНК УСРР проекти суттєвих змін затверджених планів;

ж) складає та подає до РНК УСРР на затвердження періодичні звіти та баланси, проекти розподілу зиску і покриття витрат;

з) приймає та звільняє службовців і робітників;

и) наймає, здає в оренду і набуває споруди, устаткування, допоміжні підприємства, а так само набуває право забудови;

к) відкриває на території СРСР відділи, контори, представництва, агентства тресту тощо;

л) складає всякі правочинні акти та договори, в тому числі договори про підряди та постачі, потрібні для здійснення завдань тресту, видає довіреності;

м) має право позивати й відповідати на суді, а так само представляти трест в усіх адміністративних і судових установах особисто, або в особі заступника, не видаючи йому окремої довіреності, або через осіб, уповноважених на те окремими довіреностями.

16. Всіляки правочинні договори, зобов'язання, чеки і довіреності підписує керівник.

Керівник може уповноважити своїм наказом на підпис зазначених документів свого заступника, не видаючи йому на це окремої довіреності.

Грошові документи стверджує головний бухгалтер тресту.

17. Керівник та його заступники повинні вживати всіх заходів, щоб здійснити завдання, зазначені в цьому статуті, виявляючи потрібну дбайливість та передбачливість. Вони несуть дисциплінарну, кримінальну й цивільну відповідальність так за цілість дорученого їм майна, як і за господарче провадження справ згідно з чинним законодавством.

IV. Управління виробничими підприємствами, що належать до складу тресту

18. Безпосередньо керують окремими підприємствами, що належать до складу тресту, завідателі²⁶, що їх призначає керівник тресту одноособово, на підставі окремої постанови про управління цими підприємствами, що її затверджує керівник тресту, і довіреності, що він її видає.

V. Звітність тресту і ревізія його діяльності

19. Щороку в терміни, призначені РНК УСРР, керівник подає через НКФ УСРР до РНК УСРР на розгляд та затвердження звіт, баланс та рахунок зиску та збитків, складені з додержанням затверджених від Ради Праці та Оборони правил, а також проект покриття збитків і розподілу зиску.

У в а г а. Перший операційний період рахується від 15 березня до 31 грудня 1933 року.

20. Ревізує діяльність тресту «Українфільм» РНК УСРР або за її дорученням НКФ УСРР. Харків, 1 липня 1933 року

Заст[упник] голови РНК УСРР П. Любченко

Керівничий справ РНК УСРР Л. Ахматов

Опубл.: *Збірник законів та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України. — 1933. — №42 [5 вересня]. — С.10-14.*

¹ Косячний Петро Максимович (1898–1937) — український державний діяч, організатор кіновиробництва. В 1932–1933 рр. — директор тресту «Українфільм». Заарештований 5.07.1937 р. за підозрою «в участі у контрреволюційній троцькістській організації і проведенні антирадянської роботи». Розстріляний 3.09.1937 р.

² В основу документа покладено правлений (чорновий) варіант рукопису доповідної записки з означеного питання голови тресту «Українфільм» М. П. Косячного (ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 5306. — Арк. 18-19 зв.).

³ Датується за змістом документа і листом секретаря ЦК КП(б)У С. В. Косіора до ЦК ВКП(б) про негативні факти діяльності кінооб'єднання «Союзкіно» та

утворення на території УСРР кінооб'єднання (ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 5306. — Арк. 1–3).

⁴ Ідеться про постанову Політбюро ЦК ВКП(б) від 8 грудня 1931 р. «Про радянську кінематографію».

⁵ Ідеться про опубліковану 14 грудня 1931 р. газетою «Правда» передову статтю «На большевистские рельсы» з викладом постанови Політбюро ЦК ВКП(б) від 8.12.1931 р. «Про радянську кінематографію».

⁶ Так у тексті.

⁷ У розумінні безграмотних.

⁸ Косіор Станіслав Вікентійович (1889–1939) — радянський партійний і державний діяч. Генеральний секретар та перший секретар ЦК КП(б)У у 1928–1938 рр. Розстріляний 26.02.1939 р.

⁹ Постанови Політбюро ЦК ВКП(б) від 8.12.1931 р. «Про радянську кінематографію».

¹⁰ Припущення. На нашу думку, даний проект був розроблений в контексті листа секретаря ЦК КП(б)У С. В. Косіора до ЦК ВКП(б) від 11 квітня 1932 р. про негативні факти діяльності кінооб'єднання «Союзкіно» та утворення на території УСРР кінооб'єднання.

¹¹ Шумяцький Борис (Бер) Захарович (1886–1938) — радянський і партійний діяч, адміністратор та ідеолог радянської кінематографії. У 1930–1938 рр. очолював радянську кінематографію. Розстріляний 29.07.1938 р.

¹² Строганов Василь Андрійович (1888–1938) — радянський державний і партійний діяч. В означений період — другий секретар ЦК КП(б)У, член Політбюро ЦК КП(б)У. Репресований.

¹³ Так у тексті, правильно — «Украинфильм».

¹⁴ Ідеться про постанову Політбюро ЦК ВКП(б) від 8 грудня 1931 р. «Про радянську кінематографію». Документ передбачав проведення заходів з розвитку матеріально-технічної бази кінематографії, оптимізації її структури, підготовки кадрів тощо. Реорганізація «Союзкіно» мала полягати в створенні в його складі семи спеціалізованих трестів з широкою оперативною самостійністю: з виробництва масових художніх фільмів, навчальних і технічних фільмів, хроніки, кіноапаратури, кінофотохімікалій, з просування фільмів і будівництва нових кінотеатрів, тресту капітального будівництва (Кремлевский кинотеатр. 1928-1953: Документи. — М. : «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2005. — С. 156). Однак про диференціацію й спеціалізацію трестів у республіках у постанові не йшлося.

¹⁵ Політбюро.

¹⁶ Король Михайло Давидович (1890–1959) в означений період також редагував газету «Кино». Репресований.

¹⁷ Датується за змістом документа і помітками на супровідному листі (ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 5306. — Арк. 26).

¹⁸ Постанова Політбюро ЦК ВКП(б) від 8 грудня 1931 р. «Про радянську кінематографію».

¹⁹ Помітка в кінці документа: «Такі покажчики по II кварталі дати не можна через зміну взаємин з „Союзкіно“ за фінпляном».

²⁰ Датується за документом: «Зауваження ЦК КП(б)У щодо проекту реорганізації радянської кінематографії» від 6 грудня 1932 р.

²¹ У розумінні народним комісаром освіти.

²² ФЗУ — школи фабрично-заводського учнівства.

²³ Бубнов Андрій Сергійович (1884–1938) — радянський політичний і державний діяч. В означений період — нарком освіти РСФРР. Розстріляний 1.08.1938 р.

²⁴ «Тов. Постышеву» вписано олівцем.

²⁵ Викреслено олівцем.

²⁶ Тобто завідувачі.

Джерела та література

1. Горячев Ю. И. История строительства советской кинематографии (1926–1932 гг.) / Ю. И. Горячев. — М., 1981. — 69 с.

2. Кузюк О. Управління українським кінематографом у 1930-х роках [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/I19_doc.pdf.

3. Михайлов В. Сталинская модель управления кинематографом / Владимир Михайлов // Кино: политика и люди (30-е годы): К 100-летию мирового кино. — М. : Материк. — 1995. — С. 9–25.

4. Мордерер Я. Відомча метушня і опортуністична практика «Союзкіно», що ховається під формою «локальних договорів»: «Вершники без голови» з «Союзкіно» зв'язують руки національним трестам / Як. Мордерер // Комсомолец України. — 1931. — 9 грудня.

5. Мускін В. Класова боротьба в кіно / В. Мускін // Кино. — 1931. — №11–12. — С. 2.

6. Росляк Р. «Проти повного скасування республіканських організацій ми рішуче заперечуємо»: Документи й матеріали з історії формування нової нормативно-правової бази радянської кінематографії (1930 р.) / Роман Росляк // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. — К., 2016. — Вип. 19. — С. 206–219.

7. Росляк Р. Державна політика в галузі української кінематографії: формування управлінської вертикалі (друга половина 1920-х — кінець 1930-х рр.) / Роман Росляк // Пам'ять століть. Планета. — К., 2012. — №1/2. — С. 95–104.

8. Росляк Р. Український кінематограф: формування управлінської вертикалі Росляк Роман // Історія українського кіно. Т.2 : 1930–1945 / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — К., 2016. — С. 5–14.

9. Центральний державний архів громадських об'єднань України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 5306.